

Постанова
іменем України

19 листопада 2019 року

м. Київ

справа № 345/2618/16-к

провадження № 5І-І49ІкмІ9

Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі:

головуючого Короля В.В.,

суддів Лагнюка М.М., Макаровець А.М.,

за участю:

секретаря судового засідання Кулініч К.С.,

прокурора Міщенко Т.М.,

розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу засудженого ОСОБА_І на вирок Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 11 жовтня 2018 року та ухвалу Івано-Франківського апеляційного суду від 26 грудня 2018 року в кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № І2015090170000983, за обвинуваченням

ОСОБА_І, ІНФОРМАЦІЯ_І, громадянина України, уродженця та жителя АДРЕСА_І, раніше не судимого,

у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 Кримінального кодексу України (далі – КК).

Зміст оскаржених судових рішень і встановлені судами першої та апеляційної інстанцій обставини

За вироком Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області

від 11 жовтня 2018 року ОСОБА_І засуджено за ч. 1 ст. 286 КК до покарання у виді штрафу в розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян, що становить 8 500 грн, з позбавленням права керувати транспортними засобами строком на два роки.

На підставі ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК звільнено ОСОБА_І від призначеного покарання в зв'язку із закінченням строків давності.

Крім того, ухвалено стягнути: на користь ОСОБА_2 – з АТ «Страхова група «ТАС» 8 200 грн на відшкодування матеріальної та 410 грн на відшкодування моральної шкоди, судовий збір в розмірі 86 грн 10 коп.; з ОСОБА_І 8 200 грн на відшкодування матеріальної та 10 000 грн на відшкодування моральної шкоди, а також судовий збір в розмірі 1 291 грн 90 коп.; на користь ОСОБА_3 – з ОСОБА_І 87 974 грн на відшкодування матеріальної шкоди, на користь держави стягнуто з ОСОБА_І судовий збір в розмірі 879 грн 74 коп.

Цим же вироком вирішено питання щодо речових доказів та процесуальних витрат.

Ухвалою Івано-Франківського апеляційного суду від 26 грудня 2018 року вирок місцевого суду щодо ОСОБА_І залишено без змін.

Згідно з вироком ОСОБА_І визнано винуватим у тому, що він 8 жовтня 2015 року приблизно о 12-ій год 00 хв., керуючи автомобілем марки «Citroen Berlingo», номерний знак НОМЕР_І, рухаючись по дорозі, яка веде з дворів будинків № 1 та № 15а в напрямку проїзної частини проспекту Лесі України в м. Калуші Івано-Франківської області, при виїзді з дворів на проїзну частину проспекту Лесі України порушив вимоги п.п. 2.3 б), 10.1, 10.2 Правил дорожнього руху України (далі – ПДР) та проявив неухважність, не врахував дорожню обстановку і стан транспортного засобу, щоб мати змогу безпечно керувати ним, не дав дорогу транспортному засобу, що рухався по ній, виїхав на проїзну частину проспекту Лесі України, по якій рухався ОСОБА_2, керуючи мотоциклом марки «KawasakiKLX 450-A», де допустив зіткнення з цим транспортним засобом.

Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди ОСОБА_2 було спричинено середньої тяжкості тілесні ушкодження за ознакою тривалого розладу здоров'я.

Вимоги касаційної скарги та узагальнені доводи особи, яка її подала у касаційній скарзі засуджений ОСОБА_І, посиляючись на істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, просить судові рішення щодо нього скасувати і призначити новий розгляд у суді першої інстанції. Вважає, що дорожньо-транспортна

пригода сталася внаслідок недотримання потерпілим ОСОБА_2 вимог ПДР та перевищення допустимої швидкості руху. Вказує на порушення судом ст. ст. 2, 8, 9, 94 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), посилаючись на те, що судовий розгляд здійснено несправедливо та упереджено, всупереч вимогам ст. 23 КПК в судовому засіданні безпосередньо не досліджено докази, які наведено у вирокі, в тому числі документи на підтвердження позовних вимог, та не надано їм оцінки. Зазначає, що апеляційним судом у порушення вимог ст. ст. 370 і 404 КПК належно не розглянуто його апеляційну скаргу, не досліджено повторно обставини, які судом першої інстанції досліджувались не повністю та не об'єктивно, в ухвалі не зазначено переконливих мотивів, з яких апеляційну скаргу визнано необґрунтованою, а лише перераховано докази, яким оцінки за критеріями ст. 94 КПК не надано. Стверджує, що всупереч положенням ч. 4 ст. 286 і ч. 3 ст. 288 КПК заявлене ним клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків давності невідкладно не розглянуто та не звільнено його від кримінальної відповідальності.

Позиції інших учасників судового провадження

Прокурор Міщенко Т.М. вважала касаційну скаргу необґрунтованою та просила залишити її без задоволення, а судові рішення щодо ОСОБА_I – без зміни.

Мотиви Суду

Заслухавши доповідь судді, доводи прокурора Міщенко Т.М., перевіривши матеріали кримінального провадження, колегія суддів вважає, що касаційна скарга підлягає задоволенню частково на таких підставах.

Відповідно до ч. I ст. 433 КПК суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

При цьому, згідно зі ст. 438 КПК, підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції є лише: істотне порушення вимог кримінального процесуального закону; неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність; невідповідність призначеного

покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого. При вирішенні питання про наявність зазначених у частині першій цієї статті підстав суд касаційної інстанції має керуватися статтями 412-414 цього Кодексу.

Висновок суду про доведеність винуватості ОСОБА_1 у порушенні ним, як особою, яка керувала транспортним засобом, правил безпеки дорожнього руху, що спричинило ОСОБА_2 середньої тяжкості тілесні ушкодження, ґрунтується на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, підтверджених доказами, безпосередньо дослідженими та оціненими за критеріями, визначеними ч. 1 ст. 94 КПК.

Обґрунтовуючи винуватість ОСОБА_1 у вчиненні вказаного злочину, суд у вирокі послався на показання потерпілого ОСОБА_2, який зазначив, що рухався на мотоциклі по головній дорозі, будь-яких порушень ПДР не допускав, а ОСОБА_1, керуючи автомобілем марки «CitroenBerlingo», не дав дорогу його транспортному засобу, внаслідок чого виникла дорожньо-транспортна пригода; показання свідка ОСОБА_4 про те, що був очевидцем того, як автомобіль під керуванням ОСОБА_1, виїхавши з другорядної дороги на головну, допустив зіткнення з мотоциклом, що рухався по головній дорозі; дані, що містяться у протоколі огляду місця події зі схемою до протоколу та фототаблицями, в яких зафіксовано місце дорожньо-транспортної пригоди; висновках експерта за результатами огляду автомобіля «CitroenBerlingo», висновку судово-медичної експертизи, згідно з якою у ОСОБА_2 виявлено середньої тяжкості тілесні ушкодження за ознакою тривалого розладу здоров'я, інші досліджені судом докази.

Крім того, у вирокі наведено висновки експерта від 29 червня 2016 року № 09/17-537, від 22 липня 2016 року № 4.2-609/16 та від 28 липня 2016 року

№ 4.2-618/16, які підтвердив допитаний в суді експерт ОСОБА_5, згідно з якими ОСОБА_1 повинен був, з технічної точки зору, керуватися п.п. 10.1, 10.2 і 16.11 ПДР, у відповідності до яких, маючи намір виїхати з другорядної дороги на головну, повинен був дати дорогу транспортним засобам, що рухаються по ній, і тільки після цього переконатися, що це буде безпечним і не створить перешкод або небезпеки іншим учасникам дорожнього руху, виїжджати на головну дорогу. Невідповідність дій водія ОСОБА_1 технічним вимогам п.п. 10.1, 10.2 і 16.11 ПДР перебуває у причинно-наслідковому зв'язку з настанням цієї дорожньо-транспортної пригоди.

Отже, суд об'єктивно, повно і всебічно встановив обставини кримінального провадження та належно обґрунтував висновок про доведеність винуватості ОСОБА_І у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. І ст. 286 КК.

Відтак показання потерпілого ОСОБА_2 щодо швидкості руху керованого ним транспортного засобу, які різняться з тими, що були вказані в ході слідчого експерименту та задані як вихідні дані експерту для дослідження, не ставить під сумнів обґрунтованість зазначеного висновку, оскільки з встановлених судом обставин провадження вбачається, що аварійну ситуацію створив саме ОСОБА_І, котрий, виїжджаючи на дорогу з дворів, не дав дорогу мотоциклу «Kawasaki KLX 450-A» під керуванням ОСОБА_2, що рухався по ній, а відтак, мав перевагу у русі, внаслідок чого допустив зіткнення з цим транспортним засобом.

Відповідно до ч. І ст. 358 КПК протоколи слідчих (розшукових) дій та інші долучені до матеріалів кримінального провадження документи, якщо в них викладені чи посвідчені відомості, що мають значення для встановлення фактів і обставин кримінального провадження, повинні бути оголошені в судовому засіданні за ініціативою суду або за клопотанням учасників судового провадження та пред'явлені для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності – також іншим учасникам кримінального провадження.

Як убачається з аудіозапису судового засідання від 9 лютого 2018 року та журналу судового засідання, у цьому засіданні прокурором оголошувались висновки експерта, протокол огляду місця події зі схемою та фототаблицями, інші документи, про які вказує засуджений ОСОБА_І у касаційній скарзі.

Крім того, в ході судового розгляду копії цивільних позовів і долучені до них документи на підтвердження позовних вимог щодо виду та розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, надавались для ознайомлення стороні захисту.

А тому доводи засудженого ОСОБА_І про порушення вимог КПК щодо порядку дослідження доказів є безпідставними.

Дії ОСОБА_І за ч. І ст. 286 КК кваліфіковано судом правильно.

Суд апеляційної інстанції зазначив в мотивувальній частині ухвали серед іншого, короткий зміст вимог апеляційної скарги обвинуваченого, зазначив мотиви, з яких виходив при постановленні ухвали, і положення закону, якими керувався.

При цьому апеляційний суд дотримався положень ч. 3 ст. 404 КПК, згідно з яким суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, якщо про це надійшло клопотання учасників судового провадження.

Однак, у судовому засіданні апеляційного суду обвинувачений ОСОБА_І та його захисник не заявляли клопотань про повторне дослідження апеляційним судом обставин, установлених під час кримінального провадження, у зв'язку з їх дослідженням судом першої інстанції не повністю або з порушеннями.

Отже, під час перевірки матеріалів кримінального провадження не встановлено порушень апеляційним судом вимог ст. 404 КПК, про що посилається в касаційній скарзі засуджений ОСОБА_І.

Водночас колегія суддів вважає, що доводи засудженого ОСОБА_І про порушення судом вимог ч. 3 ст. 288 КПК є слушними.

Пунктом 1 ч. 2 ст. 284 КПК передбачено, що кримінальне провадження закривається судом у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 49 КК особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину невеликої тяжкості, за який передбачене покарання у виді обмеження або позбавлення волі, і до набрання вироком законної сили минуло три роки.

За змістом зазначеної норми звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності є обов'язковим і застосовується за таких умов: 1) вчинення особою злочину; 2) з дня вчинення злочину до набрання вироком законної сили минули визначені ч. 1 ст. 49 КК строки давності; 3) особа не ухилялася від досудового слідства або суду; 4) особа до закінчення зазначених у ч. 1 ст. 49 КК строків не вчинила нового злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Звільнення особи від кримінальної відповідальності є обов'язком суду у разі настання обставин, передбачених ч. 1 ст. 49 КК, за наявності згоди підозрюваного, обвинуваченого, засудженого на звільнення на підставі спливу строків давності.

Відтак суд повинен невідкладно розглянути клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, якщо під час

судового розгляду провадження, що надійшло до суду з обвинувальним актом, одна із сторін цього провадження звернеться до суду з таким клопотанням. При цьому, суд має з'ясувати думку сторін щодо закриття кримінального провадження за такою підставою, у разі згоди обвинуваченого (засудженого) розглянути питання про звільнення останнього від кримінальної відповідальності.

Отже, суд може звільнити особу від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності із закриттям кримінального провадження як під час підготовчого судового засідання, так і в ході судового розгляду в загальному порядку, керуючись положеннями ст. 49 КК.

Як убачається із матеріалів кримінального провадження, в ході судового розгляду обвинувачений ОСОБА_І подав до суду першої інстанції клопотання

від 10 жовтня 2018 року, в якому просив кримінальне провадження за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК, закрити на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК у зв'язку із закінчення строків давності.

Вирішуючи клопотання, суд у вирокі правильно зазначив, що з дня вчинення ОСОБА_І кримінального правопорушення, яке віднесено до злочинів невеликої тяжкості, – 8 жовтня 2015 року і до дня розгляду справи пройшло більше трьох років, протягом цього строку він не вчинив нового злочину та не ухилявся від слідства або суду, а тому строки давності спливи.

Однак, усупереч вимогам закону, згідно з якими звільнення особи від кримінальної відповідальності є обов'язком суду у разі настання обставин, передбачених ч. 1 ст. 49 КК, та наявності відповідного клопотання обвинуваченого, ОСОБА_І було звільнено у зв'язку із закінченням строків давності не від кримінальної відповідальності, а від призначеного покарання за правилами ч. 5 ст. 74 КК.

Крім того, вказані порушення місцевого суду не усунув й апеляційний суд при перегляді вироку щодо ОСОБА_І в апеляційному порядку.

При цьому апеляційний суд зазначив про правильність рішення про звільнення обвинуваченого саме від покарання у зв'язку із закінчення строків давності, посилячись на те, що вироком було вирішено цивільні позови.

Разом з тим, звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі

ст . 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності не є реабілітуючою підставою, а тому в разі її звільнення потерпілий не позбавлений можливості звернутися до суду з позовом про відшкодування заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди шкоди в порядку цивільного судочинства.

З огляду на встановлені касаційним судом обставини та повне з'ясування судами підстав для звільнення ОСОБА_І від кримінальної відповідальності, колегія суддів вважає, що судові рішення щодо нього необхідно скасувати, на підставі ч. І ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності звільнити ОСОБА_І від кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. І ст. 286 КК, і закрити кримінальне провадження.

Тому подану засудженим касаційну скаргу слід задовольнити частково.

Керуючись статтями 433, 434, 436, 440-442 КПК України, Суд

у х в а л и в:

Касаційну скаргу засудженого ОСОБА_І задовольнити частково.

Вирок Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області від ІІ жовтня 2018 року та ухвалу Івано-Франківського апеляційного суду від 26 грудня 2018 року щодо ОСОБА_І скасувати.

На підставі ч. І ст. 49 КК України у зв'язку із закінченням строків давності звільнити ОСОБА_І від кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. І ст. 286 КК України, і кримінальне провадження щодо нього закрити.

Постанова є остаточною й оскарженню не підлягає.

Судді